TA’LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI: AMALIY KO‘NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari

ИНТЕГРАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И РЫНКА ТРУДА: РАЗВИТИЕ ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ

Материалы международной научно-практической конференции

EDUCATION AND LABOR MARKET INTEGRATION: DEVELOPING PRACTICAL SKILLS

Materials of the International scientific and practical conference

BUXORO - 2026-yil, 22-iyun

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
BUXORO VILOYATI PEDAGOGIK MAHORAT MARKAZI
MAKTABGACHA, BOSHLANG‘ICH VA MAXSUS TA’LIM METODIKALARI KAFEDRASI

TA’LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI: AMALIY KO‘NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari

ИНТЕГРАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И РЫНКА ТРУДА: РАЗВИТИЕ ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ

Материалы международной научно-практической конференции

EDUCATION AND LABOR MARKET INTEGRATION: DEVELOPING PRACTICAL SKILLS

Materials of the International scientific and practical conference

“KAMOLOT” nashriyoti
BUXORO - 2026-yil, 22-iyun

8. Yasvin V.A. Ekologicheskaya pedagogika i psixologiya. – Moskva: Smysl, 2016. – 224 s.
9. Moiseyev N.N. Chelovek i biosfera. – Moskva: Molodaya gvardiya, 2012. – 287 s.
10. Alimuhamedova D.A. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik tarbiyani shakllantirishning pedagogik asoslari // Pedagogik ta’lim. – Toshkent, 2021. – №3. – B. 45–50.
11. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. – Paris: UNESCO Publishing, 2017. – 63 p.

MAKTABGACHA TA’LIMDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV VA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

N.X. Aslanova
Buxoro viloyati pedagogik mahorat markazi,
Maktabgacha, boshlang’ich va maxsus ta’lim
metodikalari kafedrasi mudiri,
p.f.f.d. (PhD), dotsent

Annotatsiya. *Maqolada maktabgacha ta’lim tizimida bolalarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari va amaliy mexanizmlari tahlil qilingan. Kompetensiyaviy yondashuvning mazmuni, rivojlantiruvchi ta’lim muhiti, o‘yin texnologiyalari, integratsiyalashgan ta’lim faoliyatlari hamda oila va ta’lim tashkiloti hamkorligining bolalar rivojlanishidagi o‘rni yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, maktabgacha ta’lim jarayonini kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish bolalarning kommunikativ, kognitiv, shaxsiy, ijtimoiy va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *maktabgacha ta’lim, tayanch kompetensiyalar, kompetensiyaviy yondashuv, rivojlantiruvchi ta’lim muhiti, innovatsion pedagogika, o‘yin texnologiyalari, bolalar rivojlanishi.*

Abstract. *The article analyzes the theoretical and methodological foundations and practical mechanisms for developing key competencies in preschool children. It highlights the essence of the competency-based approach, the role of a developmental educational environment, play-based learning technologies, integrated educational activities, and family-preschool partnerships in child development. The findings indicate that organizing the educational process on the basis of a competency-based approach contributes to the effective development of children's communicative, cognitive, social, and creative competencies, ensuring their readiness for lifelong learning and successful social adaptation.*

Keywords: *preschool education, key competencies, competency-based approach, developmental learning environment, innovative pedagogy, play-based technologies, child development.*

Аннотация. *В статье проанализированы теоретико-методологические основы и практические механизмы формирования ключевых компетенций у детей в системе дошкольного образования. Раскрываются содержание компетентностного подхода, роль развивающей образовательной среды, игровых технологий, интегрированных образовательных видов деятельности, а также значение сотрудничества семьи и дошкольной образовательной организации в развитии ребёнка. По результатам исследования установлено, что организация образовательного процесса на основе компетентностного подхода способствует эффективному развитию у детей коммуникативной, когнитивной, личностной, социальной компетенций и компетенции критического мышления.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, ключевые компетенции, компетентностный подход, развивающая образовательная среда, инновационная педагогика, игровые технологии, развитие детей.*

Jahon ta’lim makonida inson kapitalini rivojlantirish va barqaror taraqqiyotni ta’minlashda maktabgacha ta’limning o‘rni tobora ortib bormoqda. Xalqaro tashkilotlar, xususan, UNESCO va UNICEF tomonidan ishlab chiqilgan strategik hujjatlarda sifatli erta yoshdagi ta’lim bolaning kelajakdagi akademik muvaffaqiyati, ijtimoiy moslashuvi va shaxs sifatida shakllanishining muhim omili sifatida e’tirof etilgan.

Zamonaviy pedagogik paradigmalarda bilimlarni o‘zlashtirishdan ko‘ra, ularni amaliyotda qo‘llay olish, mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish va samarali muloqotga kirisha olish kabi kompetensiyalarni rivojlantirish ustuvor yo‘nalishga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan, maktabgacha ta’lim tizimida tayanch kompetensiyalarni shakllantirishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Kompetensiyaviy yondashuv ta’lim jarayonini bolaning shaxsiy rivojlanishi, mustaqil faoliyati va hayotiy vaziyatlarda bilimlarni qo‘llash qobiliyatini shakllantirishga yo‘naltiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kompetensiyalar ularning yosh xususiyatlari va ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda bosqichma-bosqich rivojlantiriladi. Maktabgacha ta’limda quyidagi tayanch kompetensiyalar ustuvor hisoblanadi:

- **“Men” konsepsiyasi (shaxsiy identifikatsiya va o‘zini anglash) kompetensiyasi**;
- **Kommunikativ kompetensiya**;
- **Ijtimoiy-hissiy kompetensiya**;
- **Bilish (kognitiv) kompetensiyasi**;
- **Tanqidiy fikrlash kompetensiyasi**.

“Men” konsepsiyasi kompetensiyasi bolaning o‘zini shaxs sifatida anglashi, o‘z imkoniyatlari, qobiliyatlari va hissiyotlarini idrok etishi, o‘ziga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirishini ifodalaydi. Ushbu kompetensiya bolada mustaqillik, o‘ziga ishonch, tashabbuskorlik va mas’uliyat hissini rivojlantiradi. Maktabgacha yoshda “Men” konsepsiyasi asosan o‘yin faoliyati, tengdoshlar bilan muloqot, kattalarning qo‘llab-quvvatlashi va muvaffaqiyat vaziyatlarini yaratish orqali shakllanadi. Rivojlangan ijobiy “Men” obrazi bolaning keyingi ta’lim bosqichlarida faol va motivatsiyalangan ishtirokini ta’minlaydi.

Kommunikativ kompetensiya bolaning ona tilida erkin muloqot qilish, o‘z fikr va hissiyotlarini aniq ifodalash, suhbatdoshni tinglash va tushunish hamda muloqot madaniyatiga rioya qilish qobiliyatini qamrab oladi. Mazkur kompetensiya nutqni rivojlantirish mashg‘ulotlari, rolli o‘yinlar, ertak va hikoyalar bilan ishlash, jamoaviy ijodiy faoliyatlar orqali rivojlantiriladi. Kommunikativ kompetensiyaga ega bola o‘z fikrini mustaqil bayon qila oladi, tengdoshlari va kattalar bilan samarali hamkorlik o‘rnatadi.

Ijtimoiy-hissiy kompetensiya bolaning o‘z his-tuyg‘ularini anglash va boshqarish, boshqalarning hissiyotlarini tushunish, hamkorlik qilish, nizolarni tinch yo‘l bilan hal etish hamda jamiyat qoidalariga moslashish ko‘nikmalarini o‘z ichiga oladi. Ushbu kompetensiya bolalarda empatiya, bag‘rikenglik, o‘zaro hurmat va jamoada ishlash madaniyatini shakllantiradi. Maktabgacha ta’lim jarayonida ijtimoiy-hissiy kompetensiyani rivojlantirish uchun hamkorlikdagi o‘yinlar, muammoli vaziyatlar, rolli sahnalashtirishlar va refleksiv suhbatlardan samarali foydalaniladi.

Bilish yoki kognitiv kompetensiya bolaning atrof-muhitni o‘rganishga bo‘lgan qiziqishi, kuzatish, taqqoslash, tahlil qilish, umumlashtirish va oddiy xulosalar chiqarish qobiliyatlarini ifodalaydi. Ushbu kompetensiya bolalarda mustaqil izlanish va tadqiqotchilik faoliyatining dastlabki elementlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Tajriba-sinov ishlari, evristik savollar, konstruktorlik faoliyati, STEAM elementlari va tabiatni kuzatishga asoslangan mashg‘ulotlar kognitiv kompetensiyaning rivojlanishida muhim o‘rin tutadi.

Tanqidiy va kreativ fikrlash kompetensiyasi bolaning muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, turli yechimlarni taqqoslash, mustaqil xulosa chiqarish va yangi g‘oyalarni ilgari surish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Tanqidiy fikrlash bolaga voqea va hodisalarni mantiqiy baholash imkonini bersa, kreativ fikrlash nostandart va ijodiy yondashuvlarni shakllantiradi. Mazkur kompetensiya loyiha faoliyati, evristik metodlar, konstruktorlik o‘yinlari, badiiy ijod mashg‘ulotlari va muammoli topshiriqlar asosida samarali rivojlanadi. Natijada bola mustaqil fikrlovchi, tashabbuskor va innovatsion g‘oyalarni ilgari sura oladigan shaxs sifatida shakllanadi.

“Men” konsepsiyasi – bu bolaning o‘zi haqidagi tasavvurlari, o‘z imkoniyatlari va qobiliyatlarini anglash, o‘zini ijobiy qabul qilish hamda atrofdagilar bilan munosabatlarda o‘z o‘rnini his etishiga oid psixologik-pedagogik tizimdir. Maktabgacha yosh davrida ushbu konsepsiyaning shakllanishi bolaning shaxsiy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. O‘yin faoliyati, hamkorlikdagi ijodiy mashg‘ulotlar, refleksiv suhbatlar va qo‘llab-quvvatlovchi rivojlantiruvchi ta’lim muhiti orqali bolalarda ijobiy “Men” obrazi, o‘ziga ishonch va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalari rivojlanadi.

Bundan tashqari, **“Tayanch kompetensiyalarni shakllantirish mexanizmlari”** bo‘limiga alohida kichik paragraf qo‘shishingiz mumkin:

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida “Men” konsepsiyasini rivojlantirish bolaning shaxs sifatida kamol topishining muhim omili hisoblanadi. Bunda pedagog tomonidan emotsional jihatdan qulay va xavfsiz ta’lim muhitini yaratish, bolaning individual yutuqlarini e’tirof etish, tanlov qilish imkoniyatini berish, mustaqil faoliyatni rag‘batlantirish hamda refleksiv muloqotlarni tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Rolli va syujetli o‘yinlar, loyiha faoliyati, ijodiy topshiriqlar hamda oilaviy hamkorlik asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar bolada ijobiy o‘zini anglash, o‘z qadr-qimmatini his etish va ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirok etish kompetensiyalarini rivojlantiradi.

Mazkur kompetensiyalar bolalarda maktab ta’limiga tayyorgarlikni ta’minlash bilan bir qatorda, ularning kelajakdagi hayotiy muvaffaqiyatlari uchun zarur bo‘lgan universal ko‘nikmalarni shakllantiradi. Rivojlantiruvchi ta’lim muhiti bolalarning mustaqil izlanishiga, tajriba o‘tkazishiga va faol bilish jarayoniga jalb etilishiga imkon yaratadi. Ta’lim muhitida didaktik vositalar, konstruktorlar, STEAM elementlari, tabiiy materiallar va raqamli texnologiyalardan foydalanish bolalarning kognitiv faolligini oshiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar faoliyatining yetakchi turi – o‘yin hisoblanadi. “Ilk qadam” o’quv dasturida sahnalashtirish, konstruktiv, erkin, sensor, ochiq havodagi va milliy o‘yinlar bolalarda jismoniy rivojlanish, muloqot qilish, hamkorlikda ishlash, qaror qabul qilish va ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. O‘yin texnologiyalari bolaning tabiiy qiziqishi va ichki motivatsiyasini qo‘llab-quvvatlaydi.

Turli rivojlanish sohalarini birlashtirgan mashg‘ulotlar bolalarda yaxlit dunyoqarashni shakllantiradi. Masalan, tabiat hodisalarini kuzatish, matematik tushunchalarni o‘zlashtirish va badiiy ijod faoliyatini uyg‘unlashtirish orqali bir vaqtning o‘zida bir nechta kompetensiyalar rivojlantiriladi.

Interaktiv ta’lim, multimediya resurslari, immersiv texnologiyalar va virtual ta’lim elementlari bolalarning ta’lim jarayonidagi faolligini oshiradi. Ushbu vositalar orqali axborotni qabul qilish, tahlil qilish va qayta ishlashning boshlang‘ich ko‘nikmalari shakllanadi.

Tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda oila va pedagoglarning hamkorligi ham alohida ahamiyat kasb etadi. Ota-onalarni pedagogik jarayonga jalb etish, maslahatlar, mahorat darslari va birgalikdagi loyihalarni tashkil etish orqali bolaning rivojlanishiga kompleks yondashuv ta’minlanadi.

Kompetensiyaviy yondashuv sharoitida pedagog bilim beruvchi emas, balki tyutor (yo’naltiruvchi), fasilitator (qulaylashtiruvchi), tadqiqotchi-hamkor, mediator (vositachi) va qo‘llab-quvvatlovchi ustoz sifatida faoliyat olib boradi. Pedagog bolalarning qiziqishlarini inobatga olib, muammoli vaziyatlar yaratadi, tadqiqot elementlarini ta’lim jarayoniga integratsiya qiladi hamda bolaning individual rivojlanish trayektoriyalarini belgilaydi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, rivojlantiruvchi ta’lim muhiti, o‘yin va loyiha faoliyati, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda ota-onalar bilan hamkorlikka asoslangan ta’lim modeli maktabgacha yoshdagi bolalarda tayanch kompetensiyalarni samarali shakllantirish imkonini beradi. Kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlarda bolalarning muloqotga kirishuvchanligi, mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va bilishga bo‘lgan qiziqishi sezilarli darajada ortishi kuzatiladi.

Maktabgacha ta’lim tizimida tayanch kompetensiyalarni shakllantirish uzluksiz ta’limning sifatini belgilovchi muhim omildir. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, rivojlantiruvchi ta’lim muhiti, innovatsion texnologiyalar va oila bilan samarali hamkorlik ushbu jarayonning asosiy mexanizmlarini tashkil etadi. Ularni amaliyotga keng joriy etish bolalarning intellektual salohiyatini

ro‘yobga chiqarish, ijtimoiy moslashuvini ta’minlash va kelajakdagi muvaffaqiyatli ta’lim faoliyati uchun mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Qonuni, PQ-595 “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida” – Toshkent, 2019.
2. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi. – Toshkent, 2022.
3. Slastenin V.A., Isayev I.F., Shiyanov E.N. Pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2006.
4. UNESCO. Right from the Start: Build Inclusive Societies through Inclusive Early Childhood Education and Care. – Paris: UNESCO Publishing, 2022.
5. UNICEF. Early Childhood Development Strategy: Every Child's Right to Thrive. – New York: UNICEF, 2023.

MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA SOG‘LOM OVQATLANTIRISHNING AHAMIYATI

Begmatova Munira Tolibjon qizi
Jizzax pedagogik mahorat markazi
Amaliy fanlar va maktabgacha ta’lim metodikalari
kafedrasi katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida tarbiyalanayotgan bolalarni sog‘lom va ratsional ovqatlantirishni tashkil etishning ijtimoiy-pedagogik hamda tibbiy-biologik ahamiyati tahlil qilingan. Erta yoshdagi bolalar organizmining fizio-anatomik xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, makro- va mikronutrientlar mutanosibligini ta’minlash, taomnoma tarkibini diversifikatsiyalash hamda gigiyenik talablarga rioya qilish masalalari ilmiy jihatdan asoslangan. Tadqiqotda noto‘g‘ri ovqatlanish oqibatida yuzaga keladigan alimentar-bog‘liq patologiyalarning oldini olish hamda bolalarda erta yoshdanoq sog‘lom ovqatlanish madaniyatini shakllantirish bo‘yicha pedagogik tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqolaning xulosalari maktabgacha ta’lim tizimi mutaxassislari va valeolog-pedagoglar uchun amaliy ahamiyatga ega.*

Kalit so‘zlar: *maktabgacha ta’lim, ratsional ovqatlanish, makronutrientlar, mikronutrientlar, alimentar patologiya, nutrisiologiya, somatik rivojlanish, sog‘lom turmush tarzi, gigiyenik talablar, taomnoma*

Аннотация: *В данной статье анализируется социально-педагогическая и медико-биологическая значимость организации здорового и рационального питания детей в дошкольных образовательных организациях (ДОО). На основе физиолого-анатомических особенностей детского организма научно обоснованы вопросы обеспечения баланса макро- и микронутриентов, диверсификации меню и соблюдения санитарно-гигиенических требований. В исследовании разработаны педагогические рекомендации по профилактике алиментарно-зависимых патологий, возникающих вследствие несбалансированного питания, а также по формированию культуры здорового питания у детей на ранних этапах развития. Выводы статьи имеют практическую ценность для специалистов системы дошкольного образования и педагогов-валеологов.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, рациональное питание, макронутриенты, микронутриенты, алиментарная патология, нутрициология, соматическое развитие, здоровый образ жизни, гигиенические требования, меню.*

Abstract: *This article analyzes the socio-pedagogical and biomedical significance of organizing healthy and rational nutrition for children in preschool education organizations. Based on the physiological and anatomical characteristics of the young child's body, the issues of ensuring the balance of macro- and micronutrients, diversifying the menu, and complying with sanitary and hygienic requirements are scientifically substantiated. The study develops pedagogical*

MUNDARIJA:

Xamidov Akmal Amrullayevich	INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISHDA TA’LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASINING O‘RNI	4
Baytileuova Gúlzar Maxset qizi	RAQAMLI MULTFILMLARNING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR TALAFFUZIGA TA’SIRI	5
Orinbayeva Gulparshin Kuralbay qizi	INTERAKTIV O‘YINLAR ORQALI BOG‘CHA YOSHIDAGI BOLALARNING MANTIQIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH	7
Baytileuova Gúlzar Maxset qizi	RAQAMLI MULTFILMLARNING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR TALAFFUZIGA TA’SIRI	9
Ehmuratova Gauxar Maxsudovna	MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR TARBIYASIDA ERTAK-TERAPIYANING O‘RNI VA MILLIY ASOSLARI	11
Sultonova Shohida Muxtor qizi	MTTDA LIDERLIK, SAMARALI BOSHQARUV USULLARI VA KADRLAR SALOHIYATINI BAHOLASHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	15
Nuritdinova Shodiya Mahmudjon qizi	MAKTABGACHA TA‘LIMDA SUN‘IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH: DOLZARB MUAMMOLAR VA ZAMONAVIY YECHIMLAR	17
Matjanova Gulzada Annabayevna	MAKTABGACHA TA’LIM PEDAGOGLARIDA TANQIDIY FIKRLASH KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH	21
Boyqulov Azamat Mahram o‘g‘li	NUTQI TO’LIQ RIVOJLANMAGAN BOLALAR NUTQINI FAOLLASHTIRISHDA ERTAKLARNI O’RGATISH TEXNOLOGIYASI	24
Xusanov G‘olib Elmurodovich	OILAVIY AN’ANALAR MADANIY HODISA SIFATIDA TARBIYAVIY FAOLIYATDA MADANIYATNING MODDIY KO‘RINISHLARINI QAMRAB OLISH	26
Murotqobilova Mahliyo Anvar qizi	GLOBAL EKOLOGIK MUAMMOLAR SHAROITIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI	29
Murotqobilova Mahliyo Anvar qizi	MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARINING EKOLOGIK SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI VA MEXANIZMLARI	31
N.X. Aslanova	MAKTABGACHA TA’LIMDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV VA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR	33
Begmatova Munira Tolibjon qizi	MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA SOG‘LOM OVQATLANTIRISHNING AHAMIYATI	36
Gapparova Zilola Neymat qizi	ZAMONAVIY TA’LIM MUHITI ORQALI MTT BOLALARINI KOMMUNIKATIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MEXANIZMLARI	39
Abdullayeva Muxayyo Iskandarovna	MAKTABGACHA TA’LIM TIZIMI TARBIYACHISI — YANGI UYG‘ONISH DAVRINING BIRINCHI TAYANCH USTUNI	42